

ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ЯК ОБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЧАНЦЕВА Анна Олександрівна - аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

<https://orcid.org/0009-0009-2065-0362>

УДК: 342.95 (477)

DOI 10.32782/EP.2022.2.30

У цій статті, досліджуються та ретельним чином аналізуються ключові елементи сучасного стану процесів визначення поняття безпеки дорожнього руху як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Також, розглядаються шляхи можливого удосконалення стану понятійного апарату і класифікуючих інструментів системи адміністративного права України щодо належного дотримання безпеки у сучасних умовах функціонування дорожнього руху.

Зазначається, що різні вітчизняні і зарубіжні правники, на власний розсуд схильні трактувати сутність та важливі для них елементи поняття безпеки дорожнього руху, що існує у системі понять адміністративного права на сьогоднішній день.

А отже, у цій статті робиться спроба надати комплексне і всеохоплююче визначення безпеки дорожнього руху як об'єкта адміністративно-правового регулювання і встановити його характерні особливості.

Ключові слова: Безпека дорожнього руху, адміністративне право, правове регулювання, комплексне визначення, дорожній рух, державна політика.

Постановка проблеми

В умовах реформування системи правоохоронних органів, адміністративної реформи, що наразі триває в країні й характеризується кардинальним оновленням змісту сучасної доктрини адміністративного права, а також в умовах європейської інтеграції та загальної демократизації публічних відно-

син в Україні, завдання вирішення проблеми забезпечення належного рівня безпеки дорожнього руху уявляється вкрай необхідним та своєчасним.

Незважаючи на наявність великої кількості досліджень у даній сфері, аналіз сучасного стану розробленості даної проблематики дозволяє відзначити, що сьогодні, як на рівні адміністративно-правової науки, так і на рівні чинного законодавства, дослідження адміністративно-правових засад діяльності патрульної поліції із забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні все ще не отримали належного розгляду та нормативного закріплення, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Стан дослідження

Загальним питанням, пов'язаним із забезпеченням безпеки дорожнього руху, в адміністративно-правовій науці були присвячені дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них, ми особливо воліємо визначити наукові праці В. Невядовського і Г. Олійника.

Мета даної статті, базується на спробі надання комплексного і всеохоплюючого визначення поняття безпеки дорожнього руху, а також встановленню характерних складових елементів цього поняття та його чинного місця у сучасній системі адміністративного права України. Завданням статті, відповідно, є досягнення успіху у виконанні мети даної статті, а саме у наданні якісного

і всеохоплюючого визначення вищевказаного поняття.

Виклад основного матеріалу

Безпека дорожнього руху, відповідно до тез і тверджень цілої низки науковців у сфері права, вже давно має вважатися невід'ємним елементом безпеки дорожнього руху в Україні. Зокрема, слід зазначити, що на це у першу чергу впливає все більш зростаюча значимість безпеки дорожнього руху в державі для життєдіяльності панівної більшості громадян.

Звертаючись до історичних етапів розвитку дорожнього руху в Україні та світі в цілому, ми повинні підкреслити той факт, що вагомість дорожнього руху, його розповсюдженість та рівень його впливу на повсякденне існування суспільства, зростали хоча і невпинно, але доволі поступово [1, с. 7].

Так, наприклад, більшу частину минулого, 20-го століття, безпека дорожнього руху не становила майже ніякої значимості для адміністративного права країн світу, а тому тогочасні правознавці-адміністративісти не включали безпеку дорожнього руху до складу об'єктів адміністративно-правового регулювання.

Проте, із плином часу, рівень впливу такого явища, як безпека дорожнього руху, невпинно зростає, чим спричинив зміну поглядів як вітчизняних, так і зарубіжних юристів у сфері адміністративного права на статус безпеки дорожнього руху як об'єкту адміністративного права.

Наразі, серед українських юристів немає сумнівів у тому, що безпека дорожнього руху дійсно є невід'ємним об'єктом адміністративно-правового регулювання. Більш того, воліємо зазначити, що враховуючи той факт, що значущість даного об'єкту для адміністративних правовідносин стала суттєвою і у подальшому продовжить тільки зростати, то відповідно і рівень уваги до даного об'єкту з боку правознавців-адміністративістів, буде лише продовжувати зростати [2, с. 62-65].

Потрібно зауважити, що у контексті розгляду проблематики функціонування безпеки дорожнього руху у загальній сфері адміністративного права України, у якості одного з численних об'єктів даної галузі, вченими-правознавцями, прийнято виділяти два на-

прямки, які є ключовими при нинішніх дослідженнях даного об'єкту адміністративних правовідносин.

По-перше, вітчизняними юристами-науковцями, періодично робляться спроби збагатити та зробити більш різношаровим теоретичне підґрунтя процесів взаємодії адміністративного права з безпекою дорожнього руху як одним зі своїх безпосередніх внутрішніх об'єктів.

Прикладами цього можуть слугувати численні намагання правників створити та надати адміністративно-правовій науці свої авторські класифікації тих чи інших елементів безпеки дорожнього руху, зробити їх комплексну систематизацію тощо.

По-друге, українськими юристами, у тому числі й завдяки використанню вищевказаних теоретичних напрацювань їх колег, вчиняються спроби (деколи цілком успішні) досягти конкретних практичних результатів у вигляді суттєвої та позитивної допомоги суспільству [3, с. 177].

Така діяльність вітчизняних правників, спрямована на перетворення теоретичних ідей у практичні результати і надбання, здебільшого полягає в участі таких правників у процесах вдосконалення чинного законодавства у сфері дотримання безпеки дорожнього руху в Україні.

Доцільно вказується, що така робота правознавців є доволі складною, а також доволі значною як походзячи з її обсягів, так і враховуючи її багатокладність.

Не можна не відмітити той факт, що враховуючи зарубіжний досвід вдосконалення законодавства у сфері безпеки дорожнього руху, наявного у різних країнах світу, Україні у даному контексті пощастило з тим, що вона є унітарною республікою з єдиним, уніфікованим законодавством, яке в свою чергу створюється та приймається лише в єдиному для всієї країни законодавчому державному органі - Верховній Раді України.

Тобто, в Україні є відсутнім цілий ряд проблем та додаткових труднощів, наявних у тих державах, де панує федеративний державний устрій, а окремі адміністративно-територіальні одиниці тієї чи іншої держави, мають своє власне законодавство, або навіть власні конституції [4, с. 47].

Наявність такого стану справ в Україні, за нинішніх умов, створило б купу зайвих незручностей. Тому, завдячуючи унітарному державному устрою нашої держави, ми констатуємо, що у випадку створення вітчизняними правознавцями якісного правового акту або пропонування ними змін до вже існуючих нормативно-правових актів, які б рішуче змінили актуальний стан справ у сфері безпеки дорожнього руху, їх вплив був всеохоплюючим і більш стрімким, аніж у випадку наявності в державі федеративного устрою, згідно з яким, ті чи інші зміни мали б відбуватися у кожній адміністративно-територіальній одиниці окремо.

Хоча, в той же час, у науково-правничому середовищі, існують певні заперечення наведеним твердженням. Наприклад, деякі правники, під час дискусій у сфері проблематики дотримання безпеки дорожнього руху, акцентують увагу своїх опонентів на тому, що твердження про те що унітарний державний устрій робить дію нормативно-правових актів більш корисною для суспільства, нівелюється прикладами наявності успішного та низько аварійного функціонування дорожнього руху у цілій низці розвинутих і демократичних країн Західної Європи та Північної Америки, які мають федеративний державний устрій [5, с. 156].

Мається на увазі, що такі країни як Швейцарія, Канада, Німеччина хоча і мають федеративний державний устрій та законодавчі системи для кожного окремого внутрішнього регіону цих держав, проте це ні в якому разі не заважає їм мати доволі ефективні системи гарантування високого рівня безпеки дорожнього руху, які забезпечують доволі низьку аварійність на дорогах і полегшують повсякденний дорожній рух.

Але ми також хочемо підкреслити, що одними з ключових елементів такої суттєвої успішності вищевказаних держав, є перш за все їх економічна та суспільно-політична розвиненості, висока якість дорожнього покриття в усіх без виключення куточках держави, помітний рівень турботи до навколишнього середовища, більш ефективна взаємодія між поліцією та суспільством, справедлива та незаангажована судова система тощо.

Отже, зазначається, що окрім якісного нормативно-правового регулювання такої,

суспільно-значущої сфери адміністративних правовідносин, як безпека дорожнього руху, закріпленого у правових актах чинного законодавства, існують й інші, зокрема і вищенаведені фактори та чинники, які мають певний вплив на ефективність практичної реалізації того чи іншого законодавчого акту [6, с. 162].

Враховуючи це, ми бажаємо вказати, що на наш погляд, у контексті діяльності з удосконалення актуального стану справ у сфері безпеки дорожнього руху в Україні за допомогою адміністративно-правових інструментів, зокрема завдяки вдосконаленню чинного національного законодавства у цій сфері, досягати реального успіху у вигляді кінцевих практичних результатів зможуть лише ті правознавці, які при здійсненні тих чи інших вдосконалень, будуть також враховувати інші фактори і чинники, які не є напряду пов'язаними зі сферою законодавчого процесу.

Безумовно, одним із ключових елементів, які б могли гарантувати належний рівень безпеки дорожнього руху в країні, є рівень якості взаємодії поліції з населенням та іншими державними органами (службами та відомствами), а також загальний рівень якості поліції як такої.

Під останнім, слід розуміти рівень здатності (спроможності) Національної поліції України, а особливо патрульної поліції, як і єдиного органу з нагляду за безпекою дорожнього руху в державі, та єдиної виконавчої служби, яка наділена нормами вітчизняного законодавства на здійснення прямого втручання у сферу безпеки дорожнього руху, зокрема і через можливості здійснення прямого впливу на учасників дорожнього руху.

Намагаючись встановити та надати науково-правничому середовищу поняття безпеки дорожнього руху як одного з об'єктів адміністративно-правового регулювання, український юрист А. В. Мовчан, у своїх власних, адміністративно-правових дослідженнях прийшов до висновку, що безпека дорожнього руху у складі одного з об'єктів адміністративного права, є насамперед «набором (комплексом) скоординованих та взаємодоповнюючих дій органів державної влади і місцевого самоврядування, а також громадськості.»

А спрямовані ці дії, у свою чергу, на підвищення правосвідомості учасників дорожнього руху, формування у них безпечних навичок поведінки на мережі вітчизняних доріг, дбайливого ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих, виховання свідомого ставлення до неухильного виконання правил дорожнього руху на підставі єдиних нормативно закріплених задач, принципів, функцій та методів пропаганди дорожньої безпеки [7, с. 105].

Ми схильні погоджуватись із даним поняттям, наданим юристкою, і воліємо додатково акцентувати увагу на тому, що як ми можемо спостерігати на прикладі вищенаведеного поняття, так і згідно з іншими дефініціями безпеки дорожнього руху у системі адміністративного права, ключову роль у понятійній структурі безпеки дорожнього руху, є сильна та помітна прив'язка слів «безпека» та «координація».

Тобто, хоча у вказаних поняттях і не відбувається отожднення цих слів одне з одним, проте чітко та недвозначно наголошується на тому, що ключовим елементом безпеки дорожнього руху у системі адміністративного права є координація між різними адміністративними суб'єктами (органами державної влади).

Розглядаючи конкретний випадок із функціонуванням безпеки дорожнього руху в умовах сучасних реалій України, ми стверджуємо, що у даному випадку, конкретними суб'єктами виступають перш за все державні (у тому числі правоохоронні) органи з відповідною компетенцією [8, с. 16].

А отже, в Україні, такими суб'єктами, належна координаційна діяльність між якими є вкрай важливою для процесів якісного функціонування безпеки дорожнього руху, виступають перш за все Національна поліція України, органи місцевого самоврядування (особливо комунальні служби), підрозділи технічного забезпечення дорожнього руху тощо.

Саме від якості взаємодії між даними суб'єктами і залежить те, наскільки ефективним буде дотримання безпеки дорожнього руху в державі. Як ми бачимо, ключовим суб'єктом тут виступає саме Національна поліція України.

Перш за все, патрульна поліція, як внутрішній структурний підрозділ Національної поліції та єдиний в країні орган з такими унікальними (ексклюзивними) повноваженнями щодо контролю дорожнього руху та здійснення прямого впливу на учасників дорожнього руху, має і продовжуватиме мати ключовий пріоритет у контексті адміністративно-правових досліджень, присвячених тематиці безпеки дорожнього руху.

Походячи з цього, ми можемо констатувати і той факт, що вищевказана пріоритетність патрульної поліції у контексті забезпечення належного рівню безпеки дорожнього руху в Україні, простежується не тільки у сфері спрямованості адміністративно-правових досліджень, а і на практиці, зокрема й у сфері державного фінансування [9, с. 171].

Іншими словами, стверджується, що особливо останніми роками, керівництво держави та представники різних верств суспільства все частіше досягали розуміння того беззаперечного факту, що безпека дорожнього руху може буде досягнута у першу чергу внаслідок підвищення ефективності та спроможності патрульної поліції здійснювати свою безпосередню діяльність, а також її здатність ефективно взаємодіяти у своїй діяльності з іншими установами та відомствами як державної, так і місцевої влади.

Тому, з метою вдосконалення потенціалу патрульної поліції, витрати з державного бюджету України на діяльність цього відомства, поступово збільшувалися, відкриваючи можливості для більш повноцінного і системного вдосконалення цієї служби [10].

Хоча, ми повинні зазначити, що і наразі, потенціал патрульної поліції, як ключового суб'єкту забезпечення безпеки дорожнього руху, не є до кінця реалізованим на практиці.

Причиною цього, у тому числі визнається і недостатнє фінансування, хоча наразі, проблема є і не настільки критичною, як раніше, адже головне звершення, а саме переорієнтація як суспільства, так і державного керівництва на усвідомлення надзвичайно важливої ролі патрульної поліції у сфері належного дотримання безпеки дорожнього руху, вже відбулося.

Тим паче, не слід забувати, що у нинішніх умовах війни, розпочатої Російською Фе-

дерацією проти державного суверенітету та територіальної цілісності України, а також проти самого факту існування української нації, окремі питання, пов'язані з недостатнім обсягом фінансування, не є першочерговими [11, с. 241].

Але, все ж таки, у більш масштабній перспективі, вдосконалення ключових елементів гарантування якісної безпеки дорожнього руху через підвищення можливостей патрульної поліції, зокрема і шляхом збільшення обсягів фінансування даного структурного підрозділу Національної поліції та надання йому більш широких повноважень та інструментів впливу на учасників дорожнього руху та усіх інших суб'єктів, пов'язаних із забезпеченням дієвого дорожнього руху, має бути остаточно визнано і закріплено як найбільш ефективний спосіб корінного вдосконалення дорожнього руху [12, с. 98].

Стосовно закріплення даного твердження, бажано відзначити, що першочергова пріоритетність патрульної поліції у контексті гарантування належного рівню безпеки дорожнього руху, може бути закріплена у тематичних стратегіях розвитку Національної поліції у наступних роках, у планах органів виконавчої влади щодо визначення пріоритетності напрямів майбутнього фінансування тощо. Також, волимо наголосити на тому, що одним із ключових завдань вітчизняних правників, є роз'яснення важливості ролі патрульної поліції керівництву держави та представникам суспільства.

Безумовно, потрібно зауважити, що у контексті намагання визначити понятійну та структурну сутність такого адміністративно-правового явища, як безпека дорожнього руху, ми не можемо не приділити увагу тому, як саме держава, в особі її компетентних установ і відомств, може забезпечувати належну гарантію безпеки дорожнього руху.

Тут, ми повинні зауважити, що відповідно до загальноприйнятих основ, з яких складається система адміністративного права, можливості держави здійснювати вплив на суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері дорожнього руху (тобто на учасників дорожнього руху), прийнято поділяти на два основні види, а саме переконання та примус [13, с. 722].

Відповідно до визначень, наведених у навчальному посібнику правознавців С. М. Алфьорова та С. В. Ващенко, переконанням, у загальноприйнятому варіанті, слід вважати своєрідну систему заходів правового та неправового характеру, які здійснюються державними та громадськими органами і які, у свою чергу, полягають у практичній реалізації виховних, роз'яснювальних та заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян розуміння необхідності чіткого виконання законів та інших правових актів держави.

Натомість, відповідно до тез і тверджень, наведених вищевказаними юристами-адміністративістами, примусом варто вважати психологічний або фізичний вплив державних органів у вираженні посадових осіб, які ці органи представляють, на тих чи інших, конкретних осіб-учасників дорожнього руху, з метою спонукати останніх, а також примусити їх тим самим виконувати правові норми [14, с. 58].

Відповідно до поглядів правознавця В. І. Жульова, основні положення, пов'язані із порівнянням та взаємодією заходів переконання і примусу у сфері протидії злочинності, в цілому стосовно попередження дорожньо-транспортних злочинів не мають яких небудь винятків. У цілому, ми схильні погоджуватися із вищенаведеними тезами, твердженнями та поглядами, вираженими науковцями [15, с. 101].

Досліджуючи понятійну проблематику процесів, пов'язаних із визначенням ключових елементів та явищ у сфері безпеки дорожнього руху, ми маємо констатувати, що відсутність у чинному законодавстві України конкретного поняття щодо безпеки дорожнього руху в адміністративно-правовому сенсі, зокрема і як об'єкту адміністративного права, безумовно спонукає вітчизняних правників до самостійного пошуку, формування та надання подібних визначень.

Тобто з одного боку, відсутність у чинному законодавстві України чіткого та недвозначного визначення та опису безпеки дорожнього руху у загальній «системі координат» адміністративного права, безумовно, створює цілий ряд проблем і незручностей як для дослідників даної проблематики, так

і для багатьох інших осіб, які добровільно чи вимушено мають взаємодіяти з таким суспільним явищем, як безпека дорожнього руху [16, с. 40].

Але з іншого боку, такий стан справ у сфері вітчизняного законодавства, пов'язаний з адміністративним регулюванням безпеки дорожнього руху, надає вітчизняним юристам можливості для генерації та висунання своїх власних дефініцій та класифікацій, пов'язаних з проблематикою даного питання, на основі своїх власних ідей та роздумів. Прикладами подібних випадків, можуть слугувати вищевказані визначення науковців щодо тих чи інших елементів безпеки дорожнього руху та впливу норм і приписів адміністративного права на як на основу безпеки дорожнього руху, так і на кожного окремого учасника дорожнього руху [17, с. 192].

Деталізуючи та розширюючи вищевказані твердження юристів-адміністративістів про сутність та особливості таких двох інструментів впливу, якими володіє система адміністративного права України, як переконання і примус, ми зауважуємо, що вітчизняні законодавці і політичне керівництво держави, мають все більше зосереджуватися саме на якісній імплементації саме методу переконання, як основного майбутнього інструменту адміністративного права України.

Глобальна переорієнтація вітчизняної, адміністративно-правової системи з примусових методів впливу на учасників дорожнього руху на методи переконання (заохочення), мають доволі потужне значення не тільки у галузі стабільного гарантування високого рівню безпеки дорожнього руху в державі, але й у значно більш широкому масштабі.

Висновки

Отже, підсумовуючи усі, наведені у цій статті тези, твердження та наукові погляди, ми можемо зазначити, що безпека дорожнього руху, відповідно до тез і тверджень цілої низки науковців у сфері права, вже давно має вважатися невід'ємним елементом безпеки дорожнього руху в Україні.

Зокрема, слід зазначити, що на це у першу чергу впливає все більш зростаюча зна-

чимість безпеки дорожнього руху в державі для життєдіяльності панівної більшості громадян.

Наразі, серед українських юристів немає сумнівів у тому, що безпека дорожнього руху дійсно є невід'ємним об'єктом адміністративно-правового регулювання.

Більш того, волиємо зазначити, що враховуючи той факт, що значущість даного об'єкту для адміністративних правовідносин стала суттєвою і у подальшому продовжити тільки зростати, то відповідно і рівень уваги до даного об'єкту з боку правознавців-адміністративістів, буде лише продовжувати зростати.

Намагаючись встановити та надати науково-правничому середовищу поняття безпеки дорожнього руху як одного з об'єктів адміністративно-правового регулювання, ми прийшли до висновку, що безпека дорожнього руху у складі одного з об'єктів адміністративного права, є насамперед «набором (комплексом) скоординованих та взаємодоповнюючих дій органів державної влади і місцевого самоврядування, а також громадськості.

А спрямовані ці дії, у свою чергу, на підвищення правосвідомості учасників дорожнього руху, формування у них безпечних навичок поведінки на мережі вітчизняних доріг, дбайливого ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих, виховання свідомого ставлення до неухильного виконання правил дорожнього руху на підставі єдиних нормативно закріплених задач, принципів, функцій та методів пропаганди дорожньої безпеки. Безперервний розвиток адміністративно-правової науки у цьому напрямку, визнається вкрай необхідним.

Література

1. Парасюк В. М., Демків Р. Я., Когут В. М. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.
2. Будь О. А. Характеристика системи превентивних поліцейських заходів крізь призму норм адміністративного законодавства України. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 3 (24). С. 62–65.

3. Безпека дорожнього руху в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 травня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 148 с.

4. Забезпечення Національною поліцією безпеки дорожнього руху: правові та організаційні аспекти : метод. рек. / В. І. Варивоюда, Д. А. Євдокимов, В. Г. Сюрвачик, О. М. Жук, І. І. Риндюк. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 110 с.

5. Коломієць О., Демченко Ю. Забезпечення безпеки поліцейських під час зупинення транспортного засобу. Підприємство, господарство і право. 2020. № 7. С. 153–157.

6. Мануїлова К. В. Поняття та характеристика джерела підвищеної небезпеки. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2014. № 10-2. Т. 1. С. 160–163.

7. Мовчан А. В. Використання безпілотних літальних апаратів у діяльності правоохоронних органів. Соціально-правові студії. 2020. Вип. 3 (9). С. 104–110.

8. Михайлов Р. І. Забезпечення адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері безпеки дорожнього руху в сучасних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.03.07. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Київ, 2021. 21 с.

9. Невядовський В. О. Особливості реалізації адміністративно-правових норм у діяльності Національної поліції України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. № 4 (75). С. 170–175.

10. Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі : Наказ МВС України від 10 листопада 2017 року № 833.

11. Олійник Г. В. Порушення правил дорожнього руху. Судова практика. Роз'яснення. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 440 с.

12. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навч. посіб. / В. В. Чмелюк, В. А. Грищук, С. М. Бадьора,

SUMMARY

In this article, the key elements of the current state of the process of defining the concept of road traffic safety as an object of administrative and legal regulation are investigated and thoroughly analyzed. Also, ways of possible improvement of the state of the conceptual apparatus and classifying tools of the system of administrative law of Ukraine regarding the proper observance of safety in modern conditions of road traffic functioning are considered.

It is noted that various domestic and foreign jurists, at their own discretion, tend to interpret the essence and important elements of the concept of road traffic safety, which exists in the system of concepts of administrative law today.

Therefore, in this article, an attempt is made to provide a comprehensive and comprehensive definition of road safety as an object of administrative and legal regulation and to establish its characteristic features.

Key words: Road traffic safety, administrative law, legal regulation, complex definition, road traffic, state policy.

С. А. Антоненко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.

13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.

14. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

15. Жульов В.І. Попередження дорожньо-транспортних пригод/ В.І. Жульов. - К., Юр. літ. - 1989. - 222 с.

16. Парханов Г. Р. Превентивна робота поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Вип. 4. Т. 3. С. 39–43.

17. Горкава В. Адміністративна відповідальність у сфері дорожнього руху: теоретико-правові аспекти. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 865. С. 190–197.